

OP ZOEK NAAR HET EIGEN VERLEDEN. HISTORISCH ONDERZOEK EN HISTORISCHE VERENIGINGEN IN WEST-VLAANDEREN¹

P. SOETAERT

Het Bestuur van het jubilerende Genootschap voor Geschiedenis, dat het initiatief tot dit symposium nam, heeft mij gevraagd u te spreken over historisch onderzoek en historische verenigingen in West-Vlaanderen. Door hen daartoe uitgenodigd te worden beschouw ik als een grote eer, waarvoor ik zeer erkentelijk ben. Terzelfdertijd hebben zij mij voor een eigenlijk onmogelijke opgave geplaatst. Wat kan een spreker op deze dag, waarop wij het 150-jarig bestaan van het Genootschap voor Geschiedenis vieren, met betrekking tot ons onderwerp méér naar voren brengen dan de eminente rol die deze vereniging zèlf heeft gespeeld in anderhalve eeuw historisch onderzoek in West-Vlaanderen? Toch mag ik het daarover niet hebben. Anders betreed ik het terrein van de spreker na mij en dat ligt niet in mijn bedoeling, en naar ik vermoed ook niet in die van de organisatoren van dit symposium.

Ik neem mij voor u vandaag te spreken over drie onderwerpen: vooreerst schets ik in het kort de geschiedenis van het historisch onderzoek in West-Vlaanderen, vervolgens zal ik nader ingaan op de rol van historische verenigingen, om dan te besluiten met enkele suggesties ter bevordering van het historisch onderzoek in deze provincie.

Hoezeer ook de familiekunde, de heemkunde en de volkskunde op de geschiedenis betrokken zijn, toch zal ik het maar terzijde over deze disciplines hebben. Centraal staat - zo heb ik mijn opdracht begrepen - het historisch onderzoek, meer bepaald de beoefening van de lokaal/regionale geschiedenis.

1. Lezing gehouden te Brugge op 25 november 1989 op het symposium georganiseerd naar aanleiding van het 150-jarig bestaan van het Genootschap voor Geschiedenis. Met dank aan prof. M. Cloet voor menige suggestie.

Naar de geschiedenis van het historisch onderzoek in ons land in deze en de vorige eeuw is nog maar weinig onderzoek verricht². Het is dan ook een hachelijke onderneming in enkele minuten een overzicht van twee eeuwen geschiedschrijving in West-Vlaanderen te willen geven³.

De nasleep van de dit jaar zo druk herdachte Franse Revolutie had een funeste invloed op de ontwikkeling van de geschiedschrijving in onze gewesten. Jacob Bowens (1729-1787) en Patrice Beaucourt de Noortvelde (1720-1796) mochten dan al in respectievelijk Oostende en Brugge voortreffelijk werk hebben verricht, hun voorbeeld bleef tijdens de Franse overheersing zonder navolging. Jacques Goethals-Vercruyse (1759-1838) in Kortrijk en Jozef van Huerne (1752-1844) in Brugge maakten zich verdienstelijk als verzamelaars van handschriften en andere oudheden. Wat er nog aan geschiedschrijving werd gedaan, was - ook onder het Verenigd Koninkrijk - weinig meer dan compilatiewerk.

Pas omstreeks 1825 kwam daar verandering in. In Brugge gaf Jules van Praet (1806-1887) het voorbeeld. Toen deze, secretaris van Leopold I geworden, zijn geboortestad voor Brussel moest ruilen, namen anderen, waaronder Joseph-Octave Delepierre (1802-1879), Charles-Louis Carton (1802-1863) en Ferdinand van de Putte (1807-1882), de fakkel over. In hun kring werd in 1838 de "Société d'Emulation pour l'histoire et les antiquités de la Flandre Occidentale" opgericht⁴.

2. M.A. Arnould, *Le travail historique en Belgique des origines à nos jours*, Brussel, 1954, p. 68-117; F. Vercauteren, *Cent ans d'histoire nationale en Belgique*, 1: Brussel, 1959 (dl. 2, dat o.a. de lokale en regionale geschiedschrijving zou behandelen, is nooit verschenen); J.A. van Houtte (ed.), *Un quart de siècle recherche historique en Belgique. 1944-1968*, Leuven-Parijs, 1970; W. Prevenier, "Hoofdtrekken en resultaten van de geschiedschrijving in België na Wereldoorlog II", *Ons Erfdeel*, 22 (1979), p. 553-562; J. Tollebeek, "De uitbouw van een historische infrastructuur in Nederland en in België (1870-1914)", *Theoretische geschiedenis*, 17 (1990), p. 3-21.

3. Er is geenszins naar exhaustiviteit gestreefd. Zie vooral: A. Schouteet en E.I. Strubbe, *Honderd jaar geschiedschrijving in West-Vlaanderen (1839-1938). Analytische inhoud en registers van de Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis "Société d'Emulation" te Brugge*, Brugge, 1950, p. 7-81; E.I. Strubbe, "De geschiedschrijving", in: A. Viaene (ed.), *West-Vlaanderen*, Brussel, 1958, p. 444-446; *Panorama van de Brugse geschiedschrijving sedert Duclos (1910)*, Brugge 1972. Nuttig is ook: F. Bonneure e.a. (ed.), *Lexicon van Westvlaamse schrijvers*, Torhout, 1984-..., 5 afl. verschenen.

4. Het op 1 september 1838 opgerichte genootschap vatte zijn werkzaamheden aan op 16 januari 1839. S. Vrielinck en R. Van Eenoo, *IJveren voor geschiedenis. 150 jaar Genootschap voor Geschiedenis "Société d'Emulation" te Brugge*, 1989, p. 8 en 17.

Belangrijk is zeker ook de zevendelige *Histoire de Flandre*, die Joseph Kervyn de Lettenhove (1817-1891) tussen 1847 en 1855 publiceerde. Het belang van dit werk ligt nog niet eens zozeer in het feit dat het Conscience inspireerde tot diens *Leeuw van Vlaanderen*, als wel dat het, door gebruik te maken van niet eerder aangevonden bronnen, een vernieuwd beeld gaf van Vlaanderens geschiedenis. Ook Jean-Jacques Lambin (1765-1841) in Ieper, Jules Nikolaas Pasquini (1803-1861) in Oostende en Pieter Lanssens (1803-1879) in Koekelare verdienen te worden vermeld. In de ban van de romantiek streefden zij vooral de evocatie na, het oproepen van een beeld, het schilderen van een periode, waarin het verleden tot nieuw leven kwam.

Maar, net zoals in het buitenland⁵, kwam het ook in onze streken tot een logische reactie op deze spontane en vrij ongeordende romantische historische geestdrift. De verwetenschappelijking van het vak werd zichtbaar in de enorme inspanningen op het gebied van de inventarisering van archieven. Met betrekking tot de stadsarchieven van Ieper (helaas verloren gegaan in de Eerste Wereldoorlog), van Kortrijk en van Brugge zijn wij nog steeds aangewezen op de ruim honderd jaar geleden door Isidoor Diegerick (1812-1885), Charles Mussely (1812-1878), Pieter Bossaert (1796-1868), Louis Gilliodts-Van Severen (1827-1915) en Edward Gailliard (1841-1922) bezorgde inventarissen en bronnenpublicaties.

De Westvlaamse geschiedbeoefening verdiepte en verspreidde zich in de tweede helft van de 19de eeuw. De verdieping heeft te maken met het aantreden van een nieuwe generatie, die, bekoord door de positivistische wetenschapsconceptie van die tijd, geschiedschrijving in grondig archiefonderzoek verankerde. De te Brugge verblijvende Engelsman James Weale (1832-1917) was hun vaandeldrager. Met een groep enthousiaste medestanders gaf hij *La Flandre* (1867/68-1885) uit.

Verspreiding vond de geschiedbeoefening in West-Vlaanderen door de oprichting in 1861 in Ieper van de "Société historique, archéologique et littéraire de la ville d'Ypres et de l'Ancienne West-Flandre"

5. M.b.t. Frankrijk: Ch.O. Carbonell, *Histoire et historiens. Une mutation idéologique des historiens français. 1865-1885*, Toulouse, 1976; P. den Boer, *Geschiedenis als beroep. De professionalisering van de geschiedbeoefening in Frankrijk (1818-1914)*, Nijmegen, 1987; m.b.t. Engeland: Ph. Levine, *The amateur and the professional. Antiquarians, historians and archaeologists in Victorian England. 1838-1886*, Cambridge, 1986.

en door de uitgave van nieuwe tijdschriften zoals *Rond den Heerd* (1866-1888/89), *Fragmenta* (1886/87-1891) en *Biekorf* (1890-...). De historische belangstelling breidde zich uit tot in de kleinere steden en in de dorpen. Pastoors, onderwijzers en gemeentesecretarissen grepen de pen om de geschiedenis van hun parochie of gemeente vast te leggen. Kanunnik Willem Tanghe (1802-1879) en pastoor Leopold Slosse (1842-1920) schreven elk de geschiedenis van tientallen parochies! Bij een dergelijke expansie was natuurlijk niet alles van hoog niveau. Soms leed de historische nauwgezetheid onder overdreven verbeelding of al te snelle gevolgtrekking. Niet weinigen echter, waaronder Alfons Vandenpeereboom (1812-1884), Aimé Rembry, bekend als Rembry-Barth (1832-1894), Arthur Merghelynck (1853-1908) en graaf Thierry de Limburg Stirum (1827-1911), hebben een blijvende bijdrage geleverd tot de Westvlaamse geschiedenis.

Omstreeks de eeuwwisseling groeide, zoals elders, het aantal universitair geschoolden dat zich met historisch onderzoek inliet. De in Leuven opgeleide priester Kamiel Callewaert (1866-1943) introduceerde op zijn beurt jongeren in de moderne historisch-kritische methode. Zij troffen elkaar in de in 1903 opgerichte Geschiedkundige Studiekring van West-Vlaanderen. Hetzelfde jaar werd, vooral door toedoen van Theodoor Sevens (1848-1927), de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk gesticht.

Na de Eerste Wereldoorlog kon zowel te Brugge als te Kortrijk de uitgave van de historische tijdschriften weer op gang gebracht worden. Antoon Viaene (1900-1979) maakte van *Biekorf* het lokaal-historisch en volkskundig tijdschrift, dat het nog steeds is. Eveneens verdienstelijk voor de geschiedenis van West-Vlaanderen waren de archivaris van het Bisdom Michiel English (1885-1962), de Gentse hoogleraar Egied Strubbe (1897-1970), het hoofd van het Rijksarchief te Brugge Joseph De Smet (1898-1972), de erudiete benedictijn dom Nicolas Huyghebaert (1912-1982), de romanist Luc Schepens (1937-1986) en, vorige week begraven, pastoor Jozef Geldhof (1925-1989).

De namen van deze ons in recente jaren ontvallen historici brengen ons als vanzelf tot de eigen tijd. Het past niet de verdiensten van de huidige historici nu reeds te beoordelen. Laat ik mij ertoe beperken te wijzen op enkele aspecten van de geschiedbeoefening sinds de Tweede Wereldoorlog: 1° een nieuwe professionaliseringsgolf van academisch gevormde historici in het kader van de zich uitbreidende onderwijsvoorzieningen in ons land, 2° de groeiende specialisa-

tie in deelgebieden, waaronder, helaas, de synthese lijdt⁶, en 3° de enorme verspreiding van de historische belangstelling, niet in het minst blijkend uit het groeiende aantal historische verenigingen.

Daarmee kom ik bij het tweede punt dat ik wilde toelichten: de lokaal/regionale verenigingen voor geschiedenis en heemkunde, die ik hierna kortweg de historische verenigingen noem. In België zijn er ongeveer 450 van deze verenigingen, dit is evenveel als in Nederland⁷, dat echter wel vijf miljoen meer inwoners telt.

In de provincie West-Vlaanderen zijn er momenteel een zestigtal historische verenigingen werkzaam (zie bijlage), in grootte variërend van minder dan honderd tot meer dan duizend leden. Deze proliferatie - wij tellen immers één vereniging per 18.000 inwoners - is symptomatisch voor de sterk verspreide historische en heemkundige belangstelling in onze streken⁸.

Wat daarbij vooral opvalt, is dat slechts één op acht van deze verenigingen van vóór de Tweede Wereldoorlog dateert. De oudste zijn: ons jubilerend genootschap, dat als ik goed ingelicht ben de oudste actieve historische vereniging is in België, zeker in Vlaanderen, vervolgens de feitelijke vereniging Biekorf, die het gelijknamige tijdschrift uitgeeft (1890), en de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk (1903)⁹. De grootste hausse inzake oprichtingen had plaats in de laatste twee decennia, toen niet minder dan 33 nieuwe verenigingen werden gesticht. Opmerkelijk is dat deze explosie van historische belangstelling zich voordeed in de jaren dat het geschiedenisonderwijs meer dan ooit tevoren in zijn voortbestaan werd bedreigd. Of de afgestudeerden van het huidige secundair onderwijs een even massale belangstelling voor het eigen verleden zullen opbrengen, is vooralsnog zeer de vraag.

6. Niet geheel ten onrechte beschouwen meerdere recensenten de nieuwe *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, Haarlem-Weesp, 1977-1983, 15 vol., als de triomf van het specialistendom, bijv.: H. Van der Hoeven, "De nieuwe *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*", *Ons Erfdeel*, 27 (1984), p. 321-328.

7. M.A.W. Gerding, "De regionale en lokale geschiedbeoefening in Nederland", *De Maasgouw*, 107 (1988) kol. 195, schat het aantal Nederlandse verenigingen tussen de 400 en 500.

8. Chr. Vandenbroeke en C. Stevens, "De historische belangstelling: de rijkdom van een wilde groei", *Vlaanderen morgen*, 1986, nr. 2, p. 30-42.

9. De in 1861 in Ieper gestichte "Société historique, archéologique et littéraire de la ville d'Ypres et de l'Ancienne West-Flandre" was geen lang leven beschoren.

Sinds dertig jaar bestaat het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, eerst onder het voorzitterschap van Jozef Penninck (1923-1986) en nu van dr. jur. Michiel De Bruyne. Het merendeel van de bestaande Westvlaamse historische verenigingen zijn bij dit Verbond aangesloten. Net zoals het Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen coördineert en stimuleert het Westvlaams Verbond de werking van de lokale verenigingen. Dit doet het vooral door zich in te zetten voor de wetenschappelijk verantwoorde begeleiding van de vele, per definitie sterk gespreide, lokale geschiedbeoefenaars.

In totaal geven de circa 60 Westvlaamse historische verenigingen meer dan 70 verschillende periodieken uit (zie bijlage)! De efemere contactblaadjes buiten beschouwing gelaten, gaat het hier toch om een vijftigtal historische tijdschriften. Dat is zowat een zesde van de 310 historische tijdschriften, die in België verschijnen¹⁰. Ons land is inderdaad een absolute kampioen inzake historische tijdschriften: tegenover deze 310 Belgische staan slechts 174 Nederlandse en, alle verhoudingen in acht genomen, 507 Franse titels. De reden hiervan is gelegen in de bijzonder grote produktiviteit van de lokaal/regionale geschiedbeoefening bij ons. Groter blijkbaar dan in Nederland, waar van de sinds 1970 nieuw uitgegeven tijdschriften slechts een handvol de lokaal/regionale geschiedenis betreffen. Daar staat dan tegenover dat de nieuwe Nederlandse historische tijdschriften meer dan de Belgische op de internationale markt gericht zijn.

Hebben wij eigenlijk wel behoefte aan zo'n groot aantal lokaalhistorische verenigingen en tijdschriften? Natuurlijk vormt ook de kleinste vereniging een lokale kern van heemkundig en/of historisch geïnteresseerden en misschien zelfs van actieve vorsers. Vanuit het standpunt van cultuurspreiding en zelfs van behoud van ons cultureel patrimonium zijn dergelijke kernen zonder twijfel uiterst waardevol. Toch denk ik dat de kwaliteit van hun prestaties verhoogd kan worden door meer samenwerking op regionale basis zoals bijvoorbeeld De Roede van Tielt doet of De Leiegouw en De Roede van Harelbeke. *A fortiori* geldt dit voor de uitgave van tijdschriften. Bundeling van krachten op dat gebied kan zowel tegemoetkomen

10. Althans volgens E.H. Boehm en B.H. Pope (ed.), *Historical Periodicals Directory*, 2: *Europe: West, North, Central and South*, Santa Barbara, 1983. Cf. P. Lenders, "De historische belangstelling in Benelux en de historische tijdschriften", *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, 49, nr. 1-2 (1988), p. 127-131.

aan het permanente probleem van de kopijnoed, als de redacties toelaten de eisen hoger te leggen.

Wat is nu de zin van de inspanningen, die blijkbaar zovelen bij ons zich getroosten op de akker van de lokale geschiedenis? Laat ik om deze moeilijke vraag te beantwoorden een eerder kunstmatig onderscheid invoeren: dat tussen maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.

De maatschappelijke relevantie van lokaal/regionale geschiedenis is niet zozeer gelegen in het genoeg, dat zij haar beoefenaars verschaft, als wel in het verwerven van historisch inzicht in de wortels van de eigen leef- en bestaanssituatie. Geschiedenis is immers, om het met de woorden van Karel Van Isacker te zeggen, een terugkeer tot de bron, een telkens hernieuwd contact van elke generatie met haar *roots*, met haar eigen verleden¹¹. En dit niet alleen op het individuele, maar evenzeer op het collectieve vlak. Dat het onderzoek naar het verleden van de eigen omgeving de amateur - begrijp het woord in de positieve zin - een diepe voldoening kan geven, is daar misschien wel het gevolg van. Van deze amateur wordt overigens niet alleen veel liefde voor de geschiedenis gevraagd, maar ook een groot doorzettingsvermogen.

De wetenschappelijke relevantie van lokaal/regionale geschiedenis is gelegen in haar relatie tot wat ik gemakshalve de 'algemene' geschiedschrijving noem. De lokaal/regionale geschiedenis is niet van ondergeschikt belang. Zij heeft integendeel een wezenlijke taak: het nuanceren en indien nodig zelfs retoucheren van 'algemene' historische inzichten. Daarvoor is het dan wel nodig dat de lokaal/regionale geschiedenis vanuit het bredere gezichtsveld van de algemene geschiedenis beoefend wordt. Met andere woorden: de lokaal/regionale bevindingen dienen te worden getoetst aan de algemeen historische context. Vijftien jaar geleden heeft R. Vanlandschoot daar in een artikel in *Ons Heem* reeds op gewezen¹². De

11. K. Van Isacker, *Geschiedenis voor mensen*, Antwerpen, 1964, p. 12.

12. R. Vanlandschoot, "Het aandeel van de heemkringen in het micro-onderzoek als nuancering van de algemene geschiedschrijving", *Ons Heem*, 28 (1974), p. 149-158. Zie verder hierover: B.H. Slicher van Bath, "De betekenis van de gewestelijke geschiedbeoefening", *Varia historica Brabantica*, 1 (1962), p. 47-62; W. Prevenier, "De zin van de lokale geschiedschrijving", *Kultureel jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen*, 25 (1971), I, p. 267-273; H.F.J.M. van den Eerenbeemt, "Naar een nieuw interactiemodel bij historisch onderzoek vanuit de basis", in: Id. (ed.), *Driestromenland in het historisch bedrijf: lokaal - regionaal - interregionaal*, Tilburg, 1986, p. 9-23; K. Van Bockstal, "De "wordende" zin van de geschiedenis", *Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, 56 (1989), p. 18-25.

"verlanglijst" van onderwerpen, die hij graag bestudeerd wilde zien, is nog steeds een aanrader voor iedereen die op zoek is naar een, ook vanuit wetenschappelijk standpunt, relevant onderwerp uit de (recente) Westvlaamse geschiedenis.

De vorm van geschiedbeoefening die bij uitstek de benaming lokaal/regionale geschiedenis verdient, is diegene die het *integrale*, het *totale* historische gebeuren binnen een geografisch beperkte omschrijving zoals een dorp, stad of regio behandelt. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de onderlinge samenhang en opbouw van het maatschappelijk leven en de daarin optredende ontwikkelingen. Geslaagde voorbeelden daarvan zijn mijn inziens de dorpsgeschiedenissen van Pittem en Egem van de hand van V. Arickx¹³ en de stadsgeschiedenis van Brugge door mijn leermeester prof. J.A. van Houtte¹⁴.

Maar ook voor bepaalde *deel*terreinen van het historisch onderzoek kan een lokaal/regionale benaderingswijze vruchtbaar zijn. De historische demografie is daar zeker één van. Het moge volstaan in dit verband te wijzen op de zopas verschenen bundel bijdragen tot de lokale en regionale demografie in Vlaanderen, samengesteld door twee bestuursleden van het Genootschap voor Geschiedenis¹⁵. Ook de sociaal-economische geschiedenis in de ruimere zin hoort daar toe. Dan denk ik niet alleen aan de tien dossiers, waarin de geschiedenis van het Oostvlaamse Herzele onder zoveel mogelijk aspecten behandeld wordt¹⁶, maar ook aan de licentiaats- en doctoraatsverhandelingen, die via een behandeling van een geografisch beperkt onderwerp (soms) tot nieuwe inzichten leiden.

Dat al dat lokaal/regionaal vorsingswerk geen water dragen naar de zee is, blijkt wanneer men de 'nieuwe' met de 'oude' *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* vergelijkt: heel wat van de nieuwe in-

13. V. Arickx, *Geschiedenis van Pittem*, Pittem, 1981²; Id., *Geschiedenis van Egem*, Pittem, 1982, 2 vol. M.b.t. Oost-Vlaanderen verdienen te worden vermeld: A. De Vos, *Geschiedenis van Ertvelde*, Ertvelde, 1971; L. Stockman, *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, 1980². M. Dierickx, "Enige wetenschappelijke ervaringen bij het schrijven van een dorpsgeschiedenis", *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor taal- en letterkunde en geschiedenis*, 14 (1960), p. 119-130, wijst erop tot welke onverwacht ruime perspectieven de geschiedenis van een (klein) dorp kan leiden.

14. J.A. Van Houtte, *De geschiedenis van Brugge*, Tielt-Bussum, 1982.

15. M. Cloet en Chr. Vandenbroeke (ed.), *Tien bijdragen tot de lokale en regionale demografie in Vlaanderen*, Brussel, 1989.

16. *Herzele dossiers*, Brussel, 1975-1981, 10 vol.

zichten in de recentste editie gaan terug op oorspronkelijk lokaal/regionaal onderzoek.

Wat kan nu in dit alles de taak zijn van de historische verenigingen? Ik beschouw ze als de kristallisatiepunten van het lokaal/regionaal historisch onderzoek. In hun kring kan de kruisbestuiving tussen de geschiedwetenschap enerzijds en de familie-¹⁷, heem- en volkskunde¹⁸ anderzijds plaatsvinden. Zij vormen ook de ontmoetingsplaats bij uitstek voor professionele en niet-professionele historici, al zou ik dit onderscheid niet al te zeer willen beklemtonen. Is immers in het kader van de huidige, vèrgaand gespecialiseerde geschiedwetenschap niet elke professionele historicus buiten het beperkte terrein van zijn specialisatie een beetje een amateur? En waarom zou iemand met een gedegen *all-round* kennis van de geschiedenis van zijn streek niet een deskundig historicus mogen worden genoemd?

Door de organisatie van lezingen en tentoonstellingen voeden de historische kringen de historische belangstelling bij het publiek. Nuttig zijn ook de prijsvragen, die sommige kringen jaarlijks uitschrijven; de actieve geschiedbeoefening wordt er ongetwijfeld door gestimuleerd¹⁹. Niet minder belangrijk is dat de talrijke door de historische verenigingen uitgegeven tijdschriften plaats bieden voor de publikatie van verrichte studies. Wie herinnert zich niet de eerste kans die hij kreeg een pennevrucht op die manier verspreid te zien²⁰? Enkele kringen, tenslotte, zijn in staat gebleken grootscheepse congressen te organiseren zoals het Genootschap voor Geschie-

17. W.Th.M. Frijhoff, "De toekomst van het verleden. Genealogie als sociale wetenschap", *De Nederlandsche Leeuw*, 100 (1983), p. 538-552; A.D. de Jonge, "Welke functie heeft de genealogie voor wie?", *De Maasgouw*, 107 (1988), kol. 227-235.

18. H. Stalpaert, "Bio-bibliografische inleiding tot de studie van de volkskunde in West-Vlaanderen", *Oostvlaamse zanten*, 30 (1955), p. 1-14; Id., "De studie van de volkskunde", in: Viaene, *West-Vlaanderen*, p. 447-454; Id., "Het volkskundig onderzoek in West-Vlaanderen", *Neerlands volksleven*, 9 (1959), p. 172-177; J. De Smet, "Het heemkundig werk", *Driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België*, 16 (1962), p. 209-218.

19. Bijv. de jaarlijks door De Roede van Tielt uitgeschreven prijsvraag Franz Thiers voor de beste onuitgegeven heemkundige studie over Tielt (10.000 fr.).

20. Zie bijv. de publikatie van een seminarieoefening van een geschiedenisstudent aan de KULAK: K. Parmentier, "Sint-Baafs-Vijve in de zeventiende eeuw, aan de hand van de bestaande literatuur", *Leiesprokkels*, 7 (1988), p. 58-64, 88-102 en 106-121.

denis te Brugge onder andere in 1887, en De Leiegouw in Kortrijk drie jaar geleden²¹.

Kortom, de historische verenigingen kunnen in het concreet gestalte geven aan de lokaal/regionale geschiedenis een belangrijke bijdrage leveren tot de uitbreiding en de verdieping van onze historische kennis.

Hoe - en nu stap ik over tot mijn derde item - nu te werk gegaan bij de promotie van historisch onderzoek in onze provincie ?

Als het juist is dat de lokaal/regionale geschiedenis naast een wetenschappelijk ook een maatschappelijk nut heeft, zoals ik zopas heb geponoord, dan betekent dit ook dat het een maatschappelijke taak is deze geschiedbeoefening mogelijk te maken en te stimuleren. De steun, die op dit terrein door de Provinciale Dienst voor Cultuur gegeven wordt, is dan ook geen luxe, maar noodzakelijk wanneer men belang hecht aan het instandhouden en ontwikkelen van een Westvlaamse streekcultuur. Deze steun bestaat wezenlijk in de erkenning en subsidiëring van geschied- en heemkundige verenigingen en musea, in de subsidiëring van archeologische projecten, in de uitreiking van een driejaarlijkse provinciale prijs, beurtelings voor een werk op het gebied van de geschiedenis en van de volkskunde²², en in het op peil houden van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief²³.

Maar zoals iedereen hier weet, is er meer nodig dan overheidssubsidie om historisch onderzoek te verrichten. Op de eerste plaats heeft de historicus behoefte aan bibliografische informatie. Wat dat be-

21. L. De Foere, *Fédération archéologique et historique de Belgique. Compte rendu des travaux du congrès tenu à Bruges, les 22, 23, 24 et 25 août 1887 sous la direction de la Société d'Emulation de Bruges*, Brugge, 1888 (= *Annales de la Fédération archéologique et historique de Belgique*, 3); *Handelingen van het Tweede Kongres van de Federatie van nederlandstalige verenigingen voor oudheidkunde en geschiedenis van België, georganiseerd door De Leiegouw in Kortrijk 21-24 augustus 1986*, Kortrijk, 1986-1987, 2 vol. (= *De Leiegouw*, 28 (1986), p. 161-512, en 29 (1987), p. 1-336).

22. Aparte prijzen (2 x 30.000 fr.) zijn voorzien voor universitair gevormden en voor niet-universitair gevormden. Ook de vierjaarlijkse Heemkundige Prijs van het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde (2 x 20.000 fr.) dient hier te worden vermeld. Belangrijke "nationale" prijzen zijn verder de driejaarlijkse Etienne Sabbeprijs voor Geschiedenis (75.000 fr.) en de jaarlijkse Geschiedenisprijs van het Gemeentekrediet (50.000 fr.).

23. Hierover en over de activiteiten van de Commissie Archeologie, Geschiedenis en Volkskunde van de Provinciale Raad voor Cultuur raadplege men het *Jaarverslag* van de Provinciale Dienst voor Cultuur van de Provincie West-Vlaanderen.

treft staan wij er in West-Vlaanderen goed voor. Sinds Henri-Emile De Sagher (1890-1940) en Paul Allossery (1875-1943) is immers - niet in het minst door toedoen van ons Genootschap - een ontzagwekkende bibliografische traditie opgebouwd, zowel wat de retrospectieve²⁴, als wat de lopende bibliografie betreft²⁵. Voor toekomstig historisch onderzoek kan mijn inziens ook een algemene, d.w.z. ook niet-historische bibliografie van West-Vlaanderen nuttig zijn²⁶.

Verder hebben wij als historici behoefte aan een zo grondig mogelijke ontsluiting van onze rijks-, gemeente- en andere archiefdepots²⁷. Wat de materiële infrastructuur van de archiefdiensten betreft, kunnen wij alleen maar hopen dat de verantwoordelijke instanties het nodige doen om voldoende faciliteiten te voorzien voor het toenemend aantal bezoekers. De inrichting van een gloednieuw Centrum voor genealogische studie bij het Rijksarchief in Beveren kan wat dat betreft een stap in de goede richting worden.

Het organiseren van cursussen vormt een wezenlijk onderdeel van de begeleiding van niet-professionele historici. Initiatieven die verdiensten te worden voortgezet, zijn zeker de cursus voor heemkundige vorsers, die het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heem-

24. P. Allossery, *Geschiedkundige boekenschouw over het huidige West-Vlaanderen in 't algemeen en zijne gemeenten in 't bijzonder*, Brugge, 1912-13, 2 vol.; A. Van Houtryve, *Bibliografie van de geschiedenis van Brugge*, Handzame-Brugge, 1972-1986, 4 vol.; N. Maddens e.a., *Bibliografie van de geschiedenis, taal- en volkskunde van West-Vlaanderen en de Westvlaamse gemeenten. 1950-1981*, Kortrijk, 1983-1985, 2 vol.

25. "Boekenschouw. Lopende bibliografie van de geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen", jaarlijks in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis (...) te Brugge* (hierover: J. Mertens, "Boekenschouw. Bibliografie voor de geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen sedert het begin van de eeuw (1905-1971)", *Bulletin van de Belgische Commissie voor Bibliografie*, 16 (1972), p. 77-92); "Bibliografie van de geschiedenis, taal- en volkskunde in het Kortrijkse", jaarlijks in: *De Leiegouw*.

26. Cf. J.C.H. de Groot en A.M.J. Schoot Uiterkamp, *Bibliografie van Overijssel. 1951-1980*, Zwolle, 1987. In L. Schepens, *Westflandrica. Keuze uit de onderwerpscatalogus van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief te Brugge*, Brugge, 1972, sinds 1974 aangevuld door 15 vol. *Aanwinstenlijst Westflandrica van de voornaamste openbare bibliotheken in West-Vlaanderen*, is alvast veel materiaal voor een eventuele *Bibliografie van West-Vlaanderen* bij elkaar gebracht.

27. [L. Valcke,] *Gemeentearchief in West-Vlaanderen*, Brugge, 1988, geeft een overzicht van de stand van zaken in de gemeentearchieven. Helaas ontbreekt het in ons land aan een introductie in het archiefonderzoek zoals: W.J. Formsma en F.C.J. Ketelaar, *Gids voor de Nederlandse archieven*, Bussum, 1985⁴; J.A.M.Y. Bos-Rops en M. Bruggeman, *Archiefwijzer. Handleiding voor het gebruik van archieven in Nederland*, Muiderberg, 1987.

kunde aanbiedt, en de lessencyclus "Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn dorp?" in het Centrum voor Brabantse geschiedenis van UFSAL Brussel. Vorig jaar konden wij op Teleac een lessenreeks genealogie volgen²⁸, en zelfs commerciële opleidingen hebben de genealogie cursus voor hun lucratieve activiteiten ontdekt!

Ook goede handleidingen zijn onmisbaar. De "inleidingen" en "leidraden" van kanunnik De Schepper, van Philippen en van Verbesselt zijn, evenals de door Pro Civitate uitgegeven "wenken voor de vorsers", ondertussen verouderd²⁹. De in het kader van het Jaar van het Dorp (1978) geconcipeerde bundel over heuristiek en methodologie van de dorpsgeschiedenis is nuttig, maar niet direct een handleiding voor wie een dorpsgeschiedenis wil schrijven³⁰. Interessanter lijken mij de provinciale gidsen voor lokaal/regionaal historisch onderzoek, die sinds enkele jaren in het Noorden worden uitgegeven³¹. Evenals een vijf jaar geleden gepubliceerde handleiding voor de beoefening van lokale en regionale geschiedenis³², zijn zij natuurlijk naar de situatie in Nederland toe geschreven en niet zonder meer hier te gebruiken. De gids met betrekking tot de provincie Drenthe vind ik de aardigste. Zonder nodeloze moeilijkdoenerij wordt de lezer ingewijd in de methode van historisch onderzoek, in de soorten bronnen en in het genealogisch onderzoek. Als toemaatje

28. R. van Drie en N. Plomp, *Genealogie. Van stamboom tot familiegeschiedenis*, Utrecht, 1988.

29. R. de Schepper, *Inleiding tot de studie der kerkgeschiedenis*, Brugge, 1944⁴; L.J.M. Philippen, *Beknopte methodiek der geschiedvorsing. Leidraad voor de leden der oudheidkundige kringen*, Antwerpen, 1942; J. Verbesselt, *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn dorp? Inleiding tot de dorpsgeschiedenis*, Antwerpen-Amsterdam, [1951]; M.A. Arnould e.a., *De plaatselijke geschiedschrijving. Wenken voor de vorsers*, Brussel, 1962; Id., *De plaatselijke geschiedschrijving. Leidraad voor de auteurs. Aanvullingen I*, Brussel, 1969.

30. R. De Bock-Doehaerd en J. Baerten (ed.), *Heuristiek en methodologie van de dorpsgeschiedenis*, Brussel, 1980. Ook A. Lesort, "Considérations sur l'histoire de la paroisse rurale dans les Temps Modernes", *Revue d'Histoire de l'Eglise de France*, 24 (1938), p. 145-169, geeft nuttige wenken m.b.t. parochiegeschiedenis, maar kan hiervoor niet als een handleiding worden beschouwd.

31. Th.E.A. Bosman, *Zoeken naar het eigen verleden. Inleiding tot de methodiek van het lokaal- en regionaal-historisch onderzoek [in Noord-Brabant]*, 's-Hertogenbosch, 1982 (syllabus); M.A.W. Gerding (ed.), *Op zoek naar het eigen verleden. Gids voor het regionaal en lokaal historisch onderzoek in Drenthe, Meppel-Amsterdam*, 1985; G. Rensen en P. den Otter, *Historisch onderzoek in Overijssel. Een handleiding*, Utrecht, 1987. Gelijkaardige gidsen m.b.t. Holland en Zeeland zijn in voorbereiding.

32. W.J. Alberts en A.G. van der Steur, *Handleiding voor de beoefening van lokale en regionale geschiedenis*, Weesp, 1984².

worden nog enkele voorbeeldstudies gepresenteerd. Een dergelijk boekje, helemaal afgestemd op de situatie ten onzent, is wat wij mijn inziens nu het dringendst nodig hebben. Wie neemt de handschoen op?

Tenslotte, nog een woord over de behoefte aan enige coördinatie op het gebied van de lokaal/regionale geschiedbeoefening in onze provincie. Wil het onderzoek, onder andere door het toenemend aantal historische verenigingen, niet hopeloos versplinterd raken, dan is coöperatie noodzakelijk. Enkele Nederlandse provincies beschikken daartoe over een provinciaal historicus³³; in andere zijn er gevestigde instituten zoals de Fryske Akademie in Friesland, die de lokaal/regionale geschiedbeoefening wetenschappelijk ondersteunen. Hoe het ook zij, overleg en samenwerking zijn nodig wil men ooit tot enige synthese komen. En waarom zou men, bijvoorbeeld tegen de 200ste verjaardag in 1995 van de oprichting van het Leiedepartement, dat toch beschouwd kan worden als de directe voorganger van de provincie West-Vlaanderen, niet denken aan een geschiedenis van deze provincie³⁴? Men kan zich dan tot de laatste twee eeuwen beperken of eventueel verder in het verleden teruggaan. In het laatste geval zal de geografische omschrijving natuurlijk ruimer moeten zijn dan de huidige provinciegrenzen en ook een deel van Zeeuws-Vlaanderen en van Frans-Vlaanderen moeten omvatten. De ervaring recentelijk opgedaan met de geschiedenis van het bisdom Brugge³⁵ toont in alle geval aan dat zo'n samenwerkingsproject niet onmogelijk is.

Daarmee zijn wij, van het verleden zelf wegglijdend, al in de toekomst aan het kijken. J. Huizinga parafraserend, heeft A.M. van der Woude de geschiedenis ooit omschreven als "de vorm waarin het heden zich rekenschap geeft van het verleden omwille van de toekomst"³⁶. Deze omschrijving geldt mijn inziens ook voor het soort historisch onderzoek waar ik het over mocht hebben. Zich inlatend

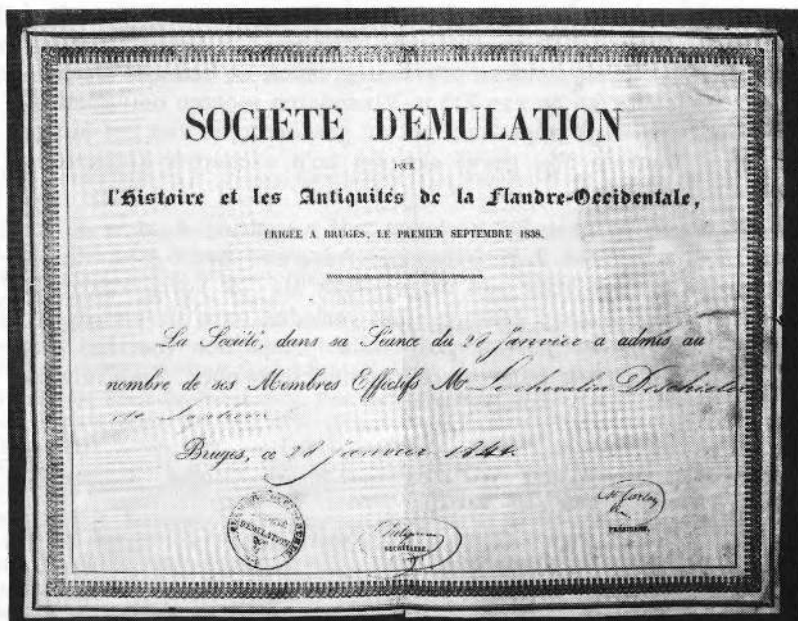
33. Met name de provincies Drenthe en Noord-Brabant. Gerding, "Regionale en lokale geschiedbeoefening", kol. 201-202.

34. Als voorbeelden kunnen gelden: de in opdracht van het provinciaal bestuur van Drenthe samengestelde *Geschiedenis van Drenthe*, Meppel-Amsterdam, 1985, met apart vol. *Annotatie*, evenals: *Het Gewest Brussel. Van de oude dorpen tot de stad van nu*, Brussel, 1989.

35. M. Cloet (ed.), *Het bisdom Brugge (1559-1984). Bisschoppen, priesters, gelovigen*, Brugge, 1984.

36. A.M. van der Woude, "Geschiedenis, een gezelschapsspel voor fijne luiden?", *Spiegel historiael*, 19 (1984), p. 47.

met het verleden bouwt de ware geschiedschrijver aan de toekomst. Het Genootschap voor Geschiedenis heeft niet alleen een verleden om trots op te zijn, maar ook een nooit beëindigde opdracht voor de toekomst. Ik wens het bestuur en de leden van het Genootschap nog vele jaren van grote werkzaamheid.

Diploma van lidmaatschap van het Genootschap voor Geschiedenis, toegekend aan Ch. de Schietere de Lophem, 1841.

BIJLAGE

Historische verenigingen in West-Vlaanderen en de door hen uitgegeven lopende periodieken³⁷

a) op provinciaal vlak :

- * Biekorf (1890)
Biekorf. Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde, 1 (1890) - .. ; driemaandelijks
- * Bond van Westvlaamse Volkskundigen (1938)
't Beertje. Volkskundige almanak, 1 (1975) - .. ; jaarlijks
Mededelingenblad, 1 (1985) - .. ; driemaandelijks
- * Genootschap voor Geschiedenis te Brugge (1838)
Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge, 1 (1839) - .. ; driemaandelijks
- * Gidsenbond van Brugge en West-Vlaanderen (1926)
Kontaktblad, 1 (1979) - .. ; maandelijks
- * Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek, Kortemark (1978)
Jaarboek, 1 (1979) - .. ; om de 3 à 4 jaar
Mededelingen, 1 (1982) - .. ; driemaandelijks
- * Vlaamse Vereniging voor Familiekunde West-Vlaanderen (1965)
Afd. Brugge : *VVF-krant*, 1 (1968/69) - .. ; tweemaandelijks
Afd. Kortrijk : *'t Stamboompje*, 1 (1973) - .. ; tweemaandelijks
Afd. Oostende-Kuststreek : *'t VVF Streepje*, 1 (1970) - .. ; maandelijks³⁸
Ostendia, 1 (1972) - .. ; om de 3 à 4 jaar
Afd. Roeselare : *'t Stamboompje*, 1 (1973) - .. ; tweemaandelijks
Afd. Ieper-Westhoek : *Westhoek. Genealogisch jaarboek*, 1 (1984) - .. ; jaarlijks

37. Verenigingen actief op het vlak van België of van de Vlaamse Gemeenschap zijn buiten beschouwing gelaten. Verenigingen hoofdzakelijk werkzaam op het gebied van de archeologie zijn evenmin opgenomen. Hetzelfde geldt voor niet meer werkzame verenigingen, al kon niet in alle twijfelgevallen uitsluitel worden bekomen over het al dan niet nog werkzaam zijn. De naam wordt gevolgd door het jaar van oprichting. Afsloten periodieken zijn niet vermeld. Met dank aan mevrouw L. De Coninck en de heren M. Berteloot en L. Valcke voor menige aanvulling, waardoor ons overzicht het *Repertorium [van lokale en regionale verenigingen en tijdschriften voor geschiedenis, archeologie en folklore, verschenen als bijvoegsel bij : Driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België, nr. 141 (juli 1982), actualiseert.*

38. Is tevens het orgaan van het Gewestelijk Documentatiecentrum voor Familie- en Plaatselijke Geschiedenis in Oostende.

WH-info. Mededelingen van Westhoek jaarboek, 1 (1985) - .. ; driemaandelijks

- * Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde (1959): 46 lokaal/regionale verenigingen zijn hierbij aangesloten
Mededelingen, 1 (1977) - .. ; driemaandelijks
- * Westvlaamse Gidsenkring (1926)
De Gidsenkring, 1 (1963) - .. ; tweemaandelijks
Afd. Brugge : *Brugse Gidsenkroniek*, 1 (1968) - .. ; maandelijks
Afd. Ieper-Poperinge en Westland : *Gidsenkroniek Westl.*, 1 (1964) - .. , tweemaandelijks
Afd. Kortrijk : *De gids*, 1 (1984) - .. ; tweemaandelijks
Afd. Oostende
Afd. Roeselare : *Mandeldal*, 1 (1975/76) - .. ; maandelijks
Afd. Tielt
Afd. Westhoek : *Westhoek*, 1 (1964) - .. ; zeswekelijks
- b) op lokaal/regionaal vlak :³⁹
 - * **Anzegem** : Heemkundige Kring De Spinspoele Vichte (1969)
 - * **Beernem** : Heemkundige Kring Bos- en Beverveld (1965)
Jaarboek, 1 (1966) - .. ; jaarlijks
Driemaandelijks heemkundig tijdschrift, 1 (1984) - .. ; driemaandelijks
 - * **Blankenberge** : Heemkundige Kring Dr. Van Damme (1954)
 - * **Bredene** : Heemkring Ter Cuere Bredene (1966)
Jaarboek, 1 (1966) - .. ; jaarlijks
Roepsteen, 1 (1971) - .. ; tweemaandelijks
 - * **Brugge** :
 - Arsbroek. Kring Hervé Stalpaert (1983)
Jaarboek, 1 (1984) - .. ; jaarlijks
 - Heemkundige Kring Maurits Van Coppenolle (1958)
Brugs Ommeland, 1 (1961) - .. ; driemaandelijks
Heemkundige bijdragen voor Brugge en Ommeland, 1 (1970) - .. ; maandelijks
 - Kulturele Kring Sinte Anna Brugge (1963)
't Schrijverke, 1 (1971) - .. ; maandelijks
 - * **Deerlijk** : Heemkundige Kring Dorp en Toren (1977)
Derlike, 1 (1978/79) - .. ; driemaandelijks
 - * **Deinze** (O.-VI.⁴⁰) : Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze en van het Land aan Leie en Schelde (1928)

39. Per (fusie)gemeente.

40. Tot het einde van het Ancien Régime ressorteerde de Roede van Deinze onder de kasselrij Kortrijk.

- Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, 1 (1934) - .. ; jaarlijks
Kontaktblad, 1 (1981) - .. ; driemaandelijks
- * **Dentergem :**
 - Het Bourgondisch Erfgoed Wakken (1981)
 - Heemkundige Kring De Paelwulghe Dentergem (1983)
De Paelwulghe, 1 (1983) - .. ; driemaandelijks
 - * **Diksmuide :** Heemkring van Groot-Diksmuide (1980)
Den Dyzere tussen de Knocke en Scorebacke, 1 (1981) - .. ; driemaandelijks
 - * **Harelbeke :** De Roede van Harelbeke (1976)
't Leiegouwje. Mededelingenblad van De Leiegouw en De Roede van Harelbeke, 1 (1980) - .. ; driemaandelijks
 - * **Heuvelland :** Heemkundige Kring Dovie (1988)
Dovie-kroniek, 1 (1988) - .. ; driemaandelijks
 - * **Ichtegem :**
 - Geschied-, Heem- en Familiekundige Kring Ernigahem (1982)
Ernigahem, 1 (1982) - .. ; driemaandelijks
 - Noortover Eernegem (1988)
Noortover, 1 (1988/89) - .. ; driemaandelijks
 - * **Ieper :** Iepers Kwartier. Heemkundige Kring voor Ieper en omliggende (1964)
Iepers Kwartier, 1 (1965) - .. ; driemaandelijks
Onze Westhoek, 1 (1970) - .. ; tweemaandelijks
 - * **Ingelmunster :** Heemkundige Kring Den Hert (1979)
Den Hert, 1 (1980) - .. ; zesmaandelijks
 - * **Izegem :** Heemkundige Kring Ten Mandere Izegem (1960)
Ten Mandere, 1 (1961) - .. ; viermaandelijks
 - * **Jabbeke :** Studiekring Van Maerlant Snellegem (1988)
Snellinghem, 1 (1988) - .. ; viermaandelijks
 - * **Knokke-Heist :**
 - Cnoc is ier (1972)
Cnoc is ier, 1 (1972) - .. ; jaarlijks
 - Geschied - en Heemkundige Kring Sint-Guthago (1958)
Rond de Poldertorens, 1 (1959) - .. ; driemaandelijks
Sint-Guthago Tijdingen, 1 (1979) - .. ; maandelijks
 - * **Koekelare :** Kring voor Heemkunde Coclariensia (1979)
Coclariensia, 1 (1986) - .. ; driemaandelijks
 - * **Koksijde :** Wetenschappelijk en Cultureel Centrum van de Duinenabdij en de Westhoek (1959)
De Duinen, 1 (1960) - .. ; jaarlijks
De Duinen Info, 1 (1985) - .. ; zesmaandelijks

* **Kortrijk :**

- Heemkring Coyghem (1984)
Heemkring Coyghem, 1 (1985) - .. ; driemaandelijks
- Heemkundige Kring Langs d'Heuleboorden Heule (1981)
Heulespiegel, 1 (1984) - .. ; zesmaandelijks
- *Heulespiegel. Mededelingen*, 1 (1987) - .. ; onregelmatig
- Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk (1903)
Handelingen, nieuwe reeks, 1 (1921) - .. ; jaarlijks
- De Leiegouw. Vereniging voor geschied-, taal- en volkskundig onderzoek in het Kortrijkse (1958)
De Leiegouw. Verslagen en Mededelingen, 1 (1959) - .. ; driemaandelijks
- *'t Leiegouwjtje. Mededelingenblad van De Leiegouw en De Roede van Harelbeke*, 1 (1980) - .. ; driemaandelijks

* **Lendelede :** Heemkundige Kring Lethae (1978)

Lethae, 1 (1981) - .. ; zesmaandelijks

* **Lichtervelde :** Heemkundige Kring Karel Van de Poele (1985)

Jaarboek, 1 (1985) - .. ; jaarlijks

* **Maldegem (O.-VI.⁴¹) :** Heemkundig Genootschap van het Meetjesland (1946)

Appeltjes van het Meetjesland, 1 (1949) - .. ; jaarlijks

* **Menen :** Heemkundige Kring Dr. A. Rembry-Barth (1965)

Jaarboek, 1 (1972) - .. ; jaarlijks

't Wingheroen, 1 (1976/77) - .. ; viermaandelijks

* **Middelkerke :** Heemkring Graningate (1981)

Graningate, 1 (1981) - .. ; driemaandelijks

* **Oostende :**

- Heemkundige Kring 't Schorre Stene (1978)

't Schorre, 1 (1978) - .. ; driemaandelijks

- Oostendse Heemkring De Plate (1954)

De Plate, 1 (1971/72) - .. ; maandelijks

* **Poperinge :** Aan de Schreve. Kring voor Heemkunde Poperinge en omstreken (1970)

Aan de Schreve, 1 (1971) - .. ; driemaandelijks

* **Roeselare :** Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Roeselare en Ommeland (1959)

Rollariensia, 1 (1969) - .. ; jaarlijks

Rollarius, 1 (1972) - .. ; tweemaandelijks

* **Ruiselede :** Heemkring Ruiselede (1959)

Oud Ruysselede, 1 (1984) - .. ; driemaandelijks

41. Een groot gedeelte van het Meetjesland viel tot het einde van het Ancien Régime onder het Brugse Vrije.

- * **Staden** : Heemkring Antonius Sanderus (1968)
Het Gebied van Staden, 1 (1971) - .. ; jaarlijks
- * **Tielt** : De Roede van Tielt. Heemkundige Kring voor de gemeenten van de vroegere Roede van Tielt (1980)
De Roede van Tielt, 1 (1970) - .. ; driemaandelijks
De Roede van Tielt, extra nummer, 1 (1978) - .. ; driemaandelijks
- * **Torhout** :
 - Geschied- en Heemkundige Kring Houtland Torhout (1943)
Het Houtland, (1973) - .. ; jaarlijks
 - Heemkring Carolus Bonus Wijnendale (1978)
Carolus Bonus, 1 (1978) - .. ; driemaandelijks
- * **Veurne** : Regionale Heemkring Bachten de Kupe (1958)
Bachten de Kupe, 1 (1959) - .. ; tweemaandelijks
Die Chronycke Bachten de Kupe, 1 (1967) - .. ; tweemaandelijks
Regionale Heemmusea Bachten de Kupe, 1 (1974) - .. ; driemaandelijks
Frans-Vlaams heem in woord en beeld, 1 (1978) - .. ; onregelmatig
- * **Vleteren** : Vlietmara (1977)
Vlietmara, 1 (1979) - .. ; driemaandelijks
- * **Waregem** :
 - Geschied- en Heemkundige Kring De Gaverstreke (1971)
Jaarboek, 1 (1973) - .. ; jaarlijks
 - Heemkundige Kring De Clocke Beveren-Leie (1972)
- * **Wervik** : Stedelijke Oudheidkundige Commissie (1946)
Verslagen en Mededelingen van de Stedelijke Oudheidkundige Commissie Wervik. Jaarboek, 1 (1982) - .. ; jaarlijks
- * **Wevelgem** : Heemkring De Meiboom Gullegem (1983)
't Meiboompje, 1 (1983/84) - .. ; driemaandelijks
- * **Wielsbeke** : Juliaan Claerhout-kring. Heemkundige kring Ooigem - Wielsbeke - Sint-Baafs-Vijve (1981)
Leiesprokkels, 1 (1982/83) - .. ; jaarlijks (sinds 1989)
- * **Wingene** : Kulturele Kring Die Minstrele Zwevezele (1966)
- * **Zedelgem** :
 - Heemkundige Kring David Jonckheere Aatrijke (1977)
Tijdschrift voor de leden, 1 (1977) - .. ; driemaandelijks
 - Kring voor Heemkunde en Geschiedenis Pastoor Ronse (1979)
Zilleghem, 1 (1980) - .. ; driemaandelijks
- * **Zonnebeke** : De Zonnebeekse Heemvrienden (1971)
Het Zonneheem, 1 (1972) - .. ; driemaandelijks
- * **Zwevegem** :
 - Culturele en Heemkundige Kring Moen Mulnis (1975)
 - Heemkring Frans van Halewijn Zwevegem (1976)
Jaarboek, 1 (1987) - .. ; jaarlijks

Portret van kan. Ch.-L. Carton, medestichter en eerste voorzitter van het Genootschap, op 54-jarige leeftijd (Lithografie, Zusters van Spermalie).